

klaard: in juli '41 konden ruim vierhonderd Duitse vrouwen en bijna driehonderd kinderen Batavia verlaten op weg naar Japan. Toen dat land in december aan de oorlog ging deelnemen, zaten evenwel nog steeds ruim honderd Duitse vrouwen en kinderen, voor wie men geen scheepsruimte had kunnen vinden, in 'beschermingskampen' in Indië vast en in het speciale kamp in Noord-Sumatra bevonden zich nog steeds meer dan tweeduizend Duitse mannen.

★

Zien wij op het beleid terug dat in deze moeilijke aangelegenheid door de regering en de gouverneur-generaal van Nederlands-Indië gevoerd is, dan achten wij het opmerkelijk dat van juli '40 tot april '41 de lijn strak gehouden is door van Starckenborgh, maar van april '41 af juist door de ministers die toen in Londen waren. In hun kring heerste eenstemmigheid om het door van Starckenborgh, van Kleffens en Welter geopperde denkbeeld van uitwisseling af te wijzen. Aan die eenstemmigheid moeten wij evenwel niet teveel waarde toekennen – Gerbrandy, die in die tijd bij zijn beleid voortdurend rekening hield met de wensen van de koningin (men denke aan de geheime nota over het naoorlogse staatsbestel die hij haar in april voorlegde), kon niet voorbijzien aan het feit dat in januari vijf ministers zich voor de tweede maal uitgesproken hadden ten gunste van het onzalige denkbeeld, de regeringszetel naar Indië te verplaatsen.

Van Rhijn verlaat het kabinet

De eerste minister die uit het kabinet-Gerbrandy verdween, was van Rhijn. Dat geschiedde overigens in alle pais en vree, hetgeen, als geen gezondheidskwesties in het geding zijn, bij ministeriële wisselingen praktisch nooit voorkomt.

In juni '40 was, gelijk reeds vermeld, vastgesteld dat de functie van de Algemene Rekenkamer in Londen uitgeoefend zou worden door de minister van financiën. Dat was een onzuivere constructie: in de controle op het financieel beheer der regering ontbrak het element der onafhankelijkheid. Steenberghe ontdekte bovendien toen hij begin maart '41 in verband met Welters reis naar Indië de portefeuille van financiën ging waarnemen, dat het kleine departement aan de controle weinig gedaan had: er was niet eens een aparte afdeling voor. Controle diende men, aldus Steenberghe,